

VEGA

Příručka: Děti na letištích

**OHROŽENÉ MIGRUJÍCÍ DĚTI
POKYNY PRO PŘÍSLUŠNÍKY POHRANIČNÍ STRÁŽE**

VEGA

Příručka:

Děti na letištích

OHROŽENÉ MIGRUJÍCÍ DĚTI
POKYNY PRO PŘÍSLUŠNÍKY POHRANIČNÍ STRÁŽE

Plac Europejski 6
00-844 Warsaw, Poland

Tel. + 48 22 205 95 00
Fax + 48 22 205 95 01

frontex@frontex.europa.eu
www.frontex.europa.eu

© Frontex, 2015
Varšava, červen 2017

Print:
TT-02-17-558-CS-C
ISBN 978-92-95213-29-6
doi:10.2819/321845

PDF:
TT-02-17-558-CS-N
ISBN 978-92-95213-24-1
doi:10.2819/100452

Obsah

Jak používat tuto příručku #5

Předmluva #7

1. Definice #11

- 1.1. Dítě #13
- 1.2. Ohrožené migrující děti #13
- 1.3. Děti s doprovodem #15
- 1.4. Děti bez doprovodu #15
- 1.5. Děti odloučené od rodiny #16
- 1.6. Obchodování s dětmi #17
- 1.7. Pašování dětí #18
- 1.8. Nejlepší zájem dítěte #20
- 1.9. Ochrana a národní referenční mechanismy #21

2. Operativní pokyny #23

- 2.1. Úvod #25
- 2.2. Jak jednat s dětmi #26
- 2.3. Setrvání s dítětem v prostorách hraničního přechodu #29

3. Děti s doprovodem a odloučené děti #31

- 3.1. Příchod ke kontrolám a kontrola v první linii #33
- 3.2. Kontrola v druhé linii #37
- 3.3. Kontroly v tranzitním prostoru a u východu #42
- 3.4. Konečná rozhodnutí a předání příslušným úřadům #43

4. Děti bez doprovodu #45

- 4.1. Příchod ke kontrolám a kontrola v první linii #47
- 4.2. Kontrola v druhé linii #49
- 4.3. Konečná rozhodnutí a předání příslušným úřadům #50

5. Další informace #53

- 5.1. Shromažďování údajů #55
- 5.2. Ochrana údajů #55
- 5.3. Konzulární zástupci třetích zemí #56
- 5.4. Postupy leteckých společností pro zacházení s dětmi bez doprovodu #56

6. Ochrana a národní referenční mechanismy #57

7. Slovníček pojmů #63

Jak používat tuto příručku

Účelem doporučení uvedených v této příručce je zvýšit informovanost příslušníků pohraniční stráže, pokud jde o migrující děti (nezletilé osoby), a to s doprovodem i bez, které překračují vnější vzdušné hranice Evropské unie. Může zlepšit identifikaci ohrožených migrujících dětí na letištích a zároveň zaručit dodržování jejich práv a posílit opatření přijímaná proti trestným činům, které ohrožují jejich blaho.

Příručka obsahuje vhodné operativní akce pro kontroly při vstupu, tranzitu a opouštění Unie, které jsou navrženy pro situace, kdy na místě nejsou přítomni úředníci specializující se na práva nebo ochranu dítěte, jejichž přítomnost je možná, avšak bývá ojedinělá. Pokyny se též snaží odrážet a vždy zajistit přístup založený na právech dítěte, přičemž zároveň zohledňují konkrétní potřeby a povinnosti v souvislosti s činnostmi pohraniční stráže.

Příručka je určena pro zkušené příslušníky pohraniční stráže a vychází ze zásady nejlepšího zájmu dítěte a ochrany dítěte na hranicích.

Pokyny by měly být prováděny:

- v souladu s vnitrostátními pravidly a pravomocemi orgánů pohraniční stráže hostitelských zemí,
- s ohledem na to, že akce, které navrhuje agentura Frontex, zahrnují všechny činnosti hraniční kontroly do okamžiku, kdy na základě situace existuje důvodné podezření, že dítě může být ohroženo. Poté se uplatní referenční mechanismus a provede počáteční šetření v souladu s příslušnými vnitrostátními právními předpisy o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, a zejména nejlepšího zá-

jmu dítěte, který musí být zohledněn přednostně, společně se zásadou nenavracení¹.

Vyzýváme všechny příslušníky pohraniční stráže, jichž se to týká, aby ověřili obsah těchto pokynů v terénu a zaslali svá doporučení nebo připomínky na tuto e-mailovou adresu agentury Frontex: VEGA.Children@frontex.europa.eu.
Předmět: 'VEGA Children Handbook, comments'.

-
- ¹ Navrácením se rozumí vyhoštění osob, které mají právo být uznány jako uprchlíci. Zásada nenavracení byla poprvé vymezena v roce 1951 v čl. 33 odst. 1 Úmluvy o právním postavení uprchlíků Organizace spojených národů, který stanoví, že „[ž]ádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice země, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení“.

Předmluva

Děti jsou vzhledem ke svému věku a úrovni zralosti obecně vystaveny vyššímu riziku zneužívání než dospělí. Mezinárodní zločinecké sítě napojené na nelegální migraci se za posledních 20 let změnila a jsou mnohem sofistikovanější. Vzhledem k povaze pašování dětí a obchodování s dětmi je obtížné získat přesné údaje, většina analytiků se však shoduje na tom, že v těchto kategoriích přeshraniční trestné činnosti došlo k nárůstu (globální zpráva Úřadu OSN pro problematiku drog a trestné činnosti za rok 2012 ukazuje, že zhruba 27 % zjištěných obětí obchodování s lidmi mezi lety 2007 a 2010 byly děti oproti 20 % v letech 2003 až 2006). Z nejnovějších statistických údajů Eurostatu zveřejněných v říjnu 2014 je patrné, že 17 % z celkového počtu obětí obchodování s lidmi zaznamenaných v Evropské unii podle věku je ve věku 12 až 17 let.

Každá země navíc jinak vykládá a kategorizuje problematiku dětí, které jsou oběťmi přeshraniční trestné činnosti.

V této souvislosti je hlavní úlohou příslušníků pohraniční stráže identifikovat děti, které jsou zvláště ohrožené. Příslušníci pohraniční stráže též hrají stěžejní úlohu při zajišťování, aby tyto děti bez ohledu na věk byly předány příslušným orgánům a úřadům odpovědným za jejich následnou ochranu a blaho, a zároveň při odhalování a přerušování činnosti převaděčů, pašeráků anebo obchodníků s lidmi. Informace získané během tohoto procesu často mívají zásadní význam pro práci policie zaměřenou na rozkrývání mezinárodních zločineckých sítí.

Není snadné udržet krok s pachateli trestné činnosti a neustále se měnícími způsoby jejich činnosti. Vědět, jak poznat dítě, které je obzvláště ohrožené, vyžaduje specializované dovednosti, které

mohou na mnoha místech vstupu do Evropské unie chybět. Navíc zacházení se zranitelnými dětmi, včetně způsobu, jak s nimi mluvit, jak je oslovovat a jak s nimi jednat, aniž by došlo k porušení jejich nedotknutelnosti, práv nebo zájmů, představuje ve většině zemí na světě složitou problematiku, která klade na každou pohraniční stráž další nároky.

Účelem této příručky agentury Frontex je vyřešit uvedené nedostatky a poskytnout podporu pro klíčové procesy, pokud jde o identifikaci migrujících a ohrožených dětí a zajištění jejich předání příslušným úřadům. O nejlepších zájmech dětí identifikovaných jako ohrožené, jejich ochraně a předávání příslušným úřadům bylo vypracováno již mnoho studií, ale žádná z nich neposkytovala konkrétní praktické rady týkající se prosazování právních předpisů. A žádná z nich se nevěnovala činnostem na hranicích z pohledu příslušníků pohraniční stráže, kteří často hrají zásadní úlohu při iniciaci těchto procesů a při likvidaci souvisejících zločineckých organizací.

Hlavním cílem této příručky je uceleným a operativním způsobem zvýšit efektivitu „ochrany migrujících dětí“.

Příručka čerpá z poznatků předních odborníků v Evropě i nashromážděných zkušeností desítek příslušníků pohraniční stráže a věnuje se každému aspektu kontrol při vstupu, tranzitu nebo opouštění území EU v případech nelegální migrace a přeshraniční trestné činnosti v souvislosti s dětmi na letištích.

Obsah příručky je speciálně koncipován tak, aby ji mohli snadno používat příslušníci pohraniční stráže, a je silně zaměřen na prosazování právních předpisů, zároveň se však věnuje příslušným aspektům nedotknutelnosti dětí a jejich potřeb z hlediska ochrany.

Přestože je příručka určena zejména pohraniční strážní, mohla by zajímat i další čtenáře, od zaměstnanců letišť a leteckých spo-

lečností, kteří mají během letu na starosti děti bez doprovodu, po zaměstnance přijímacích středisek a dalších služeb a agentur, státních i soukromých, kteří zde mohou najít určitá doporučení k tomu, jak řešit obtížnou problematiku ohrožených dětí.

1. Definice

Pro účely této příručky se použijí následující definice:

1.1. Dítě

V souladu s příslušnými mezinárodními a evropskými právními normami a předpisy se za dítě považuje každá osoba mladší 18 let, není-li podle zákona, jež se na dítě vztahuje, zletilosti dosahováno dříve.

Běžně mohou být osoby mladší 18 let označovány také jako osoby, které „nedosáhly věkové hranice zletilosti“, nebo jako „nezletilé“. Většina leteckých společností také klasifikuje dítě mladší tří let jako „malé dítě“. Ve skutečnosti je důležité vědět, o kom tato příručka je, a ne, jak bychom je měli označovat.

Není-li věk osoby jasný a lze se důvodně domnívat, že by se mohlo jednat o dítě, mělo by s ním být zacházeno jako s dítětem a případně by mu měla být poskytnuta okamžitá pomoc, podpora a ochrana, dokud nebude možné provést řádné posouzení věku (tj. předpoklad mladšího věku). V případě pochybností je proto nutné vždy předpokládat, že se jedná o dítě, a zajistit zacházení vstřícné k dětem.

1.2. Ohrožené migrující děti

Děti jsou ze své podstaty zranitelnější než dospělí. Podle věku a úrovně zralosti jsou děti z hlediska uspokojování svých základních potřeb v různé míře závislé na dospělých. Některé děti cestující přes vnější hranice Evropské unie jsou zranitelnější než jiné. Pokud nemají vhodnou péči a ochranu nebo jsou ohrožena jejich práva coby dětí, jsou označovány jako „ohrožené“ děti. Tyto děti se stávají prioritou pohraniční stráže, přestože nikdy není snadné to posoudit, a to ani pro ty nejzkušenější v oboru.

Meziagenturní pracovní skupina pro migrující děti² schválila definici situace, kdy by se děti měly považovat za „migrující“. Skupina přišla s širokým pojetím zahrnujícím děti z rozmanitých prostředí a s různými zkušenostmi. Definice zní: „*děti, které migrují z řady různých důvodů, a to dobrovolně nebo nedobrovolně, v rámci jednotlivých zemí nebo mezi nimi, se svými rodiči či jinými přímými opatrovníky nebo bez nich a pro něž tato migrace může sice otevírat příležitosti, ale zároveň by je mohla vystavit riziku (nebo zvýšenému riziku) ekonomického nebo sexuálního vykořisťování, zneužívání, zanedbávání a násilí. Děti jsou v důsledku migrace vystavovány mimořádným rizikům.*“

Ohrožené děti se obecně definují jako děti, které nikdo nechrání, o něž se nikdo nestará a jejichž základní potřeby a dobré životní podmínky (jídlo, voda, ošacení, přístřeší, léky atd.) nejsou uspokojovány. V důsledku toho nemusí nikdy plně rozvinout svůj potenciál, a to fyzicky, sociálně, emocionálně nebo duševně. V těchto situacích jsou obzvláště zranitelné a hrozí jim vykořisťování buď zločineckými sítěmi, které se zabývají pašováním či obchodováním s lidmi, nebo vlastními rodiči či rodinami.

Mezi ohrožené děti patří děti žijící v chudobě, osiřelé děti, děti žijící na ulici, pracující děti, děti zasažené ozbrojeným konfliktem a dětsí vojáci, děti postižené HIV/AIDS, sexuálně vykořisťované či jinak zneužívané děti a děti s postižením. Existuje téměř nekonečné množství způsobů, jak se dítě může dostat na okraj společnosti, být terčem stigmatizace nebo diskriminace, které se v různých společnostech mohou též lišit.

² *The Inter-Agency Working Group on Children on the Move* (Meziagenturní pracovní skupina pro migrující děti) byla zřízena v roce 2011 a zahrnuje tyto organizace: Mezinárodní organizaci práce (MOP), Mezinárodní organizaci pro migraci (IOM), dále organizace *Plan International*, *Save the Children*, *Terre des Hommes International Federation*, *African Movement of Working Children and Youths (AMWCY/MAEJT)* a *Environmental Development Action in the Third World (ENDA)*, Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), Dětský fond OSN (UNICEF) a organizaci *World Vision International*.

Typy nebezpečí, která dětem hrozí, jsou velmi rozmanité (pašování, obchodování s dětmi, například za účelem nucené práce, nuceného žebření nebo nucení k jiné trestné činnosti atd.) a obtížně se kategorizují.

Mnoho dětí čelí nejedné zranitelné situaci nebo nebezpečí, což zvyšuje míru jejich zranitelnosti a ztěžuje určení míry rizika (jako funkce zranitelnosti a nebezpečí). Riziku obchodování s dětmi, zneužívání, násilí anebo vykořisťování jsou obzvláště vystaveny například děti bez doprovodu a děti odloučené od rodiny (viz oddíly 1.4 a 1.5).

Děti obvykle nejsou schopny hovořit jasně či samy vysvětlit, co se děje (jak zdůrazňuje UNHCR).

1.3. Děti s doprovodem

Jedná se o osoby mladší 18 let, které doprovází alespoň jeden z rodičů nebo jejich přímý opatrovník ze zákona / podle zvyklostí.

1.4. Děti bez doprovodu

Děti bez doprovodu označované též jako nezletilé osoby bez doprovodu jsou děti odloučené od obou rodičů nebo ostatních příbuzných či zodpovědných dospělých osob, o které se podle právních předpisů nebo zvyklostí nestará žádná dospělá osoba.

Děti, které jsou po vstupu na území země opuštěné, což se může stát například v krátké době mezi přistáním letadla a jejich příchodem k imigrační přepážce na letišti, se rovněž označují za děti bez doprovodu.

Těmto dětem by měla být poskytnuta plná ochrana, pokud se o ně nepostará dospělá osoba ze zákona nebo podle zvyklostí.

1.5. Děti odloučené od rodiny

Děti odloučené od rodiny jsou děti, které byly odloučeny od jednoho nebo obou rodičů nebo od předchozího přímého opatrovníka ze zákona nebo podle zvyklostí, nemusí však být nutně odloučené od jiných příbuzných. Může se tudíž jednat i o děti, které doprovázejí jiní dospělí rodinní příslušníci (např. strýc nebo prarodič).

Všechny děti, a zejména děti nejvíce zranitelné, jako jsou děti bez doprovodu nebo děti odloučené od rodiny, mají nárok na zaručení ochrany. Opatření přijatá v reakci na tuto situaci zahrnují: řádnou identifikaci, když se dítě dostane na hraniční přechod nebo jakmile orgány zjistí přítomnost dítěte v zemi; okamžitou registraci a určení možné mezinárodní ochrany (včetně nenavracení) a v případě potřeby vyhledání rodinných příslušníků, je-li to možné, nebo ustanovení opatrovníka a zákonného zástupce; zajištění péče a ubytování; plný přístup ke vzdělávání, zdravotním službám a přiměřené životní úrovni; případně usnadnění přístupu k azylovým řízením a zajištění přístupu k doplňkovým formám ochrany³.

Jakékoli rozhodnutí týkající se těchto zranitelných dětí by mělo zohledňovat jejich konkrétní situaci i vnitrostátní a regionální právní rámce, uprchlické právo a mezinárodní humanitární právo a právo v oblasti ochrany lidských práv. Při zacházení s těmito

³ Obecná poznámka č. 6 (2005) Výboru OSN pro práva dítěte o zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi mimo zemi původu.

děťmi by imigrační úředníci, policie a všichni další úředníci, kteří s nimi jednají, měli v první řadě ctít zásady ochrany a blaha dítěte.

Bez ohledu na následující kategorizace mají všechny děti právo požádat o azyl a nárok na to, aby bylo určeno, posouzeno a zajištěno, co je v jejich nejlepším zájmu. V případě pochybností o skutečném věku dotčeného dítěte musí být zajištěno předání k **akreditovanému řízení pro určení věku**.

Podle práva Evropské unie nemohou být migrační záležitosti a status důvodem pro odmítnutí poskytnutí ochrany, včetně povolení ke vstupu a setrvání v členském státě Evropské unie.

1.6. Obchodování s dětmi

Obchodování s lidmi vymezuje směrnice EU o obchodování s lidmi jako najímání, převoz, převod, ukrývání nebo příjem osob, v tomto případě dětí, včetně výměny či předání kontroly nad těmito dětmi za účelem vykořisťování⁴.

K tomu může docházet za použití hrozeb, síly či jiných forem nátlaku, únosu, podvodu, klamu, zneužití moci či zranitelného postavení nebo poskytnutím či obdržetím platby či výhod s cílem získat souhlas osoby, jež má kontrolu nad jinou osobou.

4 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV (čl. 2 odst. 1). Čl. 2 odst. 3 definuje účely vykořisťování, které zahrnují „přínejmenším zneužívání prostituce jiných osob nebo jiné formy pohlavního vykořisťování, nucenou práci či služby, včetně žebření, otroctví či praktiky podobné otroctví, nevolnictví nebo využívání jiných osob k trestné činnosti či odebrání lidských orgánů“.

Ustanovení čl. 2 odst. 5 směrnice o obchodování s lidmi je však zcela jasné: pokud je hlavním účelem vykořisťování dítěte, je obchodování s lidmi trestným činem i tehdy, nebylo-li použito žádného z výše uvedených způsobů.

Obchodování s dětmi není jen přeshraniční trestnou činností. Jelikož účelem této trestné činnosti je vykořisťování dětí, může k obchodování s dětmi docházet i v rámci jednotlivých států.

Některé dětské oběti mohou kromě toho, že jsou oběťmi obchodování, potřebovat i další druhy mezinárodní ochrany, jako je azyl. Děti mají stejné právo na nenavracení jako dospělí. Tato práva jsou řádně zakotvena v *acquis*⁵ Evropské unie v oblasti azylu.

1.7. Pašování dětí

Pašováním dětí se rozumí zprostředkování nedovoleného vstupu dítěte na území smluvní strany, jejímž není toto dítě státním občanem ani v ní nemá trvalý pobyt, s cílem získat, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch⁶.

Přestože tento typ trestné činnosti se podobá obchodování s dětmi, neměl by s ním být zaměňován.

- ♦ Účelem obchodování je vykořisťovat určitou osobu a považuje se za trestný čin namířený proti této osobě. Účelem pa-

5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (přepracované znění).

6 Na základě Protokolu proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (2000).

šování je dostat někoho nezákonným způsobem přes hranice a považuje se za trestný čin proti svrchovanosti státu.

- ♦ Obchodování zahrnuje úmysl vykořisťovat lidi po jejich příjezdu do státu, zatímco úloha pašeráka zpravidla končí, jakmile se klient dostane do země určení.
- ♦ Obchodování může probíhat v rámci jednotlivých států nebo přeshraničně, zatímco pro pašování je potřeba překročení státní hranice.
- ♦ V případě obchodování se dítě může do státu dostat zákonným i nezákonným způsobem, zatímco pašování je obecně spojováno s nezákonným vstupem.
- ♦ V případě dospělých osob obchodování s lidmi zpravidla probíhá za použití nátlaku nebo podvodu. U pašování je to obráceně: pašované osoby jsou téměř vždy ve shodě s pašeráky. V případě dětí je však situace složitější. Výbor OSN pro práva dítěte (UNCRC) uznává úroveň zastoupení dítěte, ale rovněž vysvětluje, že to závisí na věku a úrovni zralosti dítěte. Z právního hlediska se navíc u úkonů, které se týkají dětí, vyžaduje souhlas rodičů. V případech týkajících se dětí je třeba dále zohledňovat různé aspekty, jako je úroveň zralosti dítěte a skutečnost, zda chápe důsledky situace, atd. Interpol zjistil, že obchodníci s lidmi a pašeráci pracují způsoby, které se v mnoha ohledech podobají, a proto může být pro pracovníky donucovacích orgánů velmi obtížné rozlišovat mezi těmito dvěma typy trestné činnosti. V mnoha případech nemusí být možné určit, zda se jedná o obchodování s lidmi nebo pašování, dokud není dokončena fáze převozu a nezáčne fáze vykořisťování⁷.

Právo na azyl a zásada nenavracení se vztahují i na pašované děti, které mohou potřebovat mezinárodní ochranu.

7 Zpráva o činnosti v období 2010–2011 s názvem *Human trafficking and people smuggling* (Obchodování s lidmi a pašování lidí) zveřejněná v květnu 2012.

1.8. Nejlepší zájem dítěte

Úmluva OSN o právech dítěte stanoví, že „zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány“. Jednat v nejlepším zájmu dítěte je základní zásada, kterou by se měl každý příslušník pohraniční stráže řídit. Nutnost v první řadě zohlednit nejlepší zájem dítěte při všech činnostech týkajících se dětí upravuje také článek 24 Listiny základních práv Evropské unie.

Výbor OSN pro práva dítěte⁸ nedávno uvedl, že „pojetí nejlepšího zájmu dítěte je složité a jeho obsah musí být stanoven v každém případě zvlášť“. Nejlepší zájem dítěte stanoví příslušné orgány ochrany dítěte v zemi, aby byly k dispozici potřebné postupy umožňující rychlé vyřízení případů v praxi. Příslušníci pohraniční stráže hrají klíčovou úlohu a měli by všechny případy, u nichž existují náznaky, že dítě může být ohroženo, popsané v této příručce, předávat příslušným orgánům.

To vyžaduje kapacity, jimiž pohraniční stráž zpravidla nedisponuje, zejména pokud jde o to během několika sekund detekovat ohrožené dítě na vnějších hranicích. Úkol pohraniční stráže je proto mnohem složitější.

Je nezbytné, aby příslušníci pohraniční stráže při řešení případů týkajících se dětí postupovali zvlášť flexibilně. To, co je v nejlepším zájmu jednoho dítěte v určité pozici zranitelnosti, nemusí být vhodné pro jiné dítě v podobné situaci. Zkušený příslušník pohraniční stráže ví, že žádné dva případy nejsou stejné, a při jednání s dětmi postupuje zvlášť opatrně a pečlivě. Před přijetím rozhodnutí je nezbytné získat co možná nejvíc informací o individuální situaci dítěte.

⁸ UNCRC, obecná poznámka č. 14 (2013).

1.9. Ochrana a národní referenční mechanismy

Národní referenční mechanismus je systém a mechanismus, který zemi umožňuje plnit svoji povinnost chránit a prosazovat lidská práva obětí obchodování s lidmi a dalších zranitelných osob prostřednictvím koordinované reakce, často s využitím specializované pomoci institucí občanské společnosti, mezinárodních a nevládních organizací. Národní referenční mechanismy jednotlivých členských států Evropské unie se liší z procesního hlediska, ale všechny mají jeden společný cíl: účinné předání zranitelných osob nejlepší a nejvhodnější dostupné službě podpory. Podrobnější informace o národních referenčních mechanismech, které se týkají všech ohrožených dětí, nejenom těch, jimž hrozí, že se stanou oběťmi obchodování, naleznete v kapitole 6.

2. Operativní pokyny

2.1. Úvod

Hraniční kontroly představují pro pohraniční stráž stěžejní příležitost k předcházení přeshraniční trestné činnosti: jakmile oběti opustí letiště, možnosti zadržet pachatele trestné činnosti a zabránit jim v páchání této činnosti se dramaticky snižují stejně tak jako možnost odhalit oběti a přijmout opatření v oblasti ochrany dítěte. Kolik dětských obětí bude ještě trpět, nebudou-li tyto zločinecké sítě rozbity?

Podle Europolu jsou letiště zdaleka nejpravděpodobnějším místem, kde je možné najít děti, které jsou předmětem obchodování nebo které jsou pašovány do Evropské unie. Pašeráci a obchodníci s lidmi upřednostňují letiště a k tomu, aby oběti zavedené systémy, nejčastěji využívají padělané nebo podvodně získané doklady.

Skutečnost, že se trestná činnost páchaná na hranicích, která se týká dětí, obtížně odhaluje, je dobře známá. Například je běžné, že děti, které jsou obětmi obchodování s dětmi, cestují na pravý pas cizích dospělých osob. I když je v pasu fotografie dítěte, může identifikaci komplikovat fakt, že dětské obličej je podobný a že obličej, vlasy, a dokonce i barva očí se u dětí často dramaticky mění, jak rostou. V důsledku toho si příslušník pohraniční stráže nemusí všimnout, že dítě a dospělý držitel pasu nejsou ve skutečnosti příbuzní.

Pašeráci a obchodníci s dětmi se obvykle snaží zajistit přelet ve špičkách, kdy je nápor na pasovou kontrolu největší, a příslušníci pohraniční stráže by si toho měli být vědomi, aby mohli děti lépe chránit.

Zkušenosti, které agentura Frontex v minulosti získala, ukazují, že s nelegálním překročením hranic by mohlo být spojeno pašování osob nebo případně obchodování s lidmi. To znamená, že

jakýkoli odhalený případ obchodování s lidmi na vnějších hranicích je výsledkem posílení kontrol, což platí, i pokud jsou do případu zapojené děti.

Za účelem zvyšování informovanosti o ohrožených migrujících dětech je nezbytné navázat a udržovat dobré vztahy s ostatními úředníky donucovacích orgánů na letišti i s dalšími pracovníky, jako jsou zaměstnanci leteckých společností, zaměstnanci služeb ochrany dítěte a pracovníci, kteří pracují s ostatními zranitelnými skupinami⁹, a dalšími orgány. Toho lze docílit pořádáním pravidelných koordinačních schůzek, školení, vytvořením společných specializovaných týmů a podobně.

2.2. Jak jednat s dětmi

Je důležité uvědomit si, že děti se z psychologického hlediska liší od dospělých, a proto je při jednání s nimi nutné citlivé zacházení. Dítě také nemusí chtít mluvit s cizím člověkem, a proto by se úředník (raději v civilu), který s dítětem jedná, měl snažit vzbudit v dítěti důvěru.

Osvědčené postupy, které je při jednání s dětmi třeba mít na paměti, zahrnují:

- ♦ navodit přátelskou atmosféru (mohlo by se například jednat o místnost vhodně vybavenou pro děti¹⁰, pokud je k dispozici), snižovat mocenský rozdíl (vyvarovat se formalit, dávat pozor na řeč těla, tón hlasu, používané výrazy atd.) a dát dítěti čas zvyknout si na prostředí,

⁹ Včetně akreditovaných mezinárodních a nevládních organizací.

¹⁰ Pamatujte na to, že vhodná místnost by mohla zajistit soukromí, ale dítě se naopak může bát do takové místnosti vstoupit. Vhodná místnost je proto pouze ta, která je pro takovou situaci připravena.

- ♦ vysvětlit úlohy a úkoly dospělého či dospělých, kteří s dítětem jednají,
- ♦ vždy říkat pravdu,
- ♦ naslouchat dítěti,
- ♦ hovořit jednoduchým jazykem a nepoužívat odborné výrazy (také je nutno pamatovat na jazykovou bariéru),
- ♦ hovořit a chovat se způsobem vhodným vzhledem k věku a zralosti dítěte,
- ♦ snažit se zajistit, aby se dítě cítilo příjemně,
- ♦ přizpůsobit způsob chování (např. udržovat oční kontakt, být na stejné úrovni).

Základní informace o tom, jak jednat s dětmi, obsahuje Praktická příručka pro příslušníky pohraniční stráže¹¹, která uvádí:

„Příslušníci pohraniční stráže věnují zvláštní pozornost nezletilým, ať už cestují s doprovodem nebo bez doprovodu.

U doprovázených nezletilých musí příslušníci pohraniční stráže zkontrolovat, zda osoby doprovázející nezletilé mají tyto svěřeny do své péče, zejména pokud nezletilý doprovází pouze jedna dospělá osoba a existují závažné důvody se domnívat, že mohli být nezákonně odvedeni z péče osoby, které byli zákonně svěřeni do péče. Je-li tomu tak, příslušník pohraniční stráže musí podniknout všechna nutná šetření, aby zabránil únosu nebo jakémukoli nezákonnému odejmutí nezletilého.

Nezletilé osoby bez doprovodu musí být pečlivě prověřeny pomocí důkladné kontroly jejich cesty a podkladů, aby bylo zajištěno, že neopouštějí území proti vůli osob, jež je mají svěřeny do péče.“

¹¹ Doporučení Komise, kterým se zavádí „Praktická příručka pro příslušníky pohraniční stráže (schengenská příručka)“ pro použití příslušnými orgány členských států při výkonu hraniční kontroly osob, C(2006) 5186 v konečném znění, Brusel, 6.11.2006.

V případě pochybností ohledně jakékoli z výše uvedených situací stanovených v Praktické příručce pro příslušníky pohraniční stráže musí příslušníci pohraniční stráže využít seznam národních kontaktních míst poskytujících konzultace o nezletilých osobách.

Přestože Praktická příručka pro příslušníky pohraniční stráže jasně zdůrazňuje, že kritériem pro rozlišení mezi dětmi s doprovodem a bez doprovodu je svěření dítěte do péče, měli by příslušníci pohraniční stráže věnovat zvláštní pozornost všem cestujícím dětem bez ohledu na to, zda mají nebo nemají doprovod nebo jsou odloučeny od rodiny.

Kromě informací uvedených v Praktické příručce pro příslušníky pohraniční stráže a Schengenském hraničním kodexu následující kapitoly této příručky poskytnou příslušníkům pohraniční stráže podrobné a konkrétní postupy pro jednání s dětmi a identifikaci obětí pašování dětí a obchodování s dětmi.

Doporučení se mohou lišit v závislosti na příslušných vnitrostátních právních předpisech, ale každému dítěti by se mělo dostat zvláštního zacházení, přičemž příslušníci pohraniční stráže musejí dávat pozor na níže uvedené ukazatele značící ohrožené děti.

Tato doporučení však nejsou vyčerpávající. Příslušníci pohraniční stráže by si měli být vědomi také různých způsobů činnosti, které pachatelé používají, skutečnosti, že tyto způsoby mění podle reakcí donucovacích orgánů, a především toho, že dítě může být upravené, ale jeho řeč těla, když je ve stresu, lze jen zřídka zcela skrýt.

2.3. Setrvání s dítětem v prostorách hraničního přechodu

Příslušníci pohraniční stráže odpovídají za každé dítě během jeho pobytu v prostorách hraničního přechodu. V této souvislosti je nejdůležitější pamatovat na to, že se příslušníci pohraniční stráže musí o ohrožené dítě postarat, dokud nedorazí kvalifikovaná osoba, zaměstnanec služeb ochrany dítěte nebo jiného orgánu odpovědného za ochranu dítěte a dítě si nepřevzme.

Obecná doporučení (která je třeba přizpůsobit podle věku a zralosti dítěte) pro kontroly v první anebo druhé linii:

- ♦ Přizpůsobte se situaci a dítěti – vezměte papír a pastelky a kreslete obrázky, sedněte si s dítětem na podlahu, abyste vytvořili neformální atmosféru.
- ♦ Snažte se používat otevřené otázky (dítě by mělo mít možnost odpovídat, jak chce; otázek, na které je možné odpovídat jen ano, nebo ne, byste se měli vyvarovat), pokud možno nenavrhuje odpovědi, nechte dítě volně mluvit a dejte mu dostatek času. Zeptejte se dítěte, zda se cítí pohodlně, jestli nemá žízeň, hlad, jestli mu není zima, teplo, jestli nepotřebuje na záchod nebo jestli nechce nebo nepotřebuje něco jiného, co můžete poskytnout. Mohlo by chtít maminku nebo tatínka, a proto neslibujte něco, co nemůžete splnit, jinak můžete narušit důvěru mezi vámi dvěma.
- ♦ Zeptejte se dítěte, jestli nepotřebuje lékaře nebo jiné speciální zacházení (v závislosti na věku dítěte, můžete se jednoduše zeptat, jestli ho něco bolí). Můžete se také zeptat osoby, která dítě doprovází, zda dítě nepotřebuje lékařskou pomoc nebo jiné zvláštní zacházení. Pamatujte na to, že osoba, která dítě doprovází, může tuto otázku využít k vlastnímu prospěchu.
- ♦ Hledejte známky zranění nebo zjevného onemocnění, věnujte zvláštní pozornost známkám možného zneužívání (jako je několik zranění najednou, která jsou v různém stadiu hojení, zranění v obličejí u velmi malých dětí, lysiny na hlavě dítěte atd.).

- Poskytněte dítěti informace (během kontroly v druhé linii) o tom, co bude následovat, tak, aby tomu porozumělo.

3. Děti s doprovodem a odloučené děti

3.1. Příchod ke kontrolám a kontrola v první linii

3.1.1. Situace před kontrolami: děje se něco neobvyklého?

Dítě může doprovázet rodič, zákonný opatrovník (dítě s doprovodem) nebo třetí osoba, což může být buď dospělá osoba, nebo rodinný příslušník, například strýc nebo prarodič (dítě odloučené od rodiny). Lidé se chovají přirozeněji, pokud si nemyslí, že je někdo sleduje, proto může být velmi užitečné sledovat chování dětí a osoby, případně osob, které je doprovázejí na cestě k pasové kontrole nebo ve frontě k pasové kontrole. Na větších letištích je vždy vhodné zvážit nasazení úředníků v civilu.

Příslušníci pohraniční stráže by měli dbát na to, aby při pozorování lidí nedělali předčasné závěry nebo neměli předsudky. Je důležité při pozorování dětí a osob, které je doprovázejí, nediskriminovat na základě domnělého kulturního, náboženského, národnostního nebo etnického prostředí, pohlaví nebo jiných faktorů. Je však třeba věnovat zvláštní pozornost dětem pocházejícím ze zemí či regionů, odkud přichází mnoho žadatelů o azyl.

První dojem, který je u zkušeného příslušníka pohraniční stráže intuitivní, tvoří důležitou část každého hodnocení. Úředníci by si měli všimnout jakékoli neobvyklé situace a případně přistoupit ke kontrole v druhé linii (tj. ověření vztahu mezi dítětem a dospělým, pečlivá kontrola podkladů atd.).

Zkušení příslušníci pohraniční stráže zvyklí vídat děti na hranicích mohou využít svých znalostí a zvážit několik následujících aspektů ve vztahu k odhadovanému věku a zralosti dítěte.

Jak dítě působí:

- ♦ Je nesmělé, výstřední, uzavřené do sebe nebo vystrašené.

- Uzavřená řeč těla, snaží se být co možná nejmenší.
- Žádný oční kontakt, dívá se do země.
- Vypadá, jako by k ostatním členům skupiny nepatřilo.
- Oblečení: Je nové? Sedí dítěti nebo vypadá jako půjčené? Má na sobě něco, co byste očekávali? Je oděv vhodný pro danou situaci?
- Snaží se navázat oční kontakt s osobou, která je ignoruje.
- Podoba s dospělým/dospělými (je-li dospělý rodičem), přičemž při profilování je nutné pečlivě dbát na dodržování zásady nediskriminace a její objektivní uplatňování.
- Pečlivě sledujte interakci mezi dítětem a rodičem či rodiči nebo dospělým či dospělými, kteří je doprovázejí.
- Působí dítě s dospělým nebo dospělými klidně/spokojeně?
- Může dítě svobodně mluvit?
- Vykazuje dítě nějaké známky strachu z dospělé osoby / dospělých osob?

Je potřeba věnovat zvláštní pozornost tomu, když dítě doprovází jen jeden dospělý nebo když pochází ze země, odkud přicházejí uprchlíci, nebo ze země, kde probíhá nějaký konflikt nebo kde podle informací dochází k porušování lidských práv.

Je možné, byť nepříliš časté, že spícím kojencům byla podána sedativa, aby prošli kontrolou. Pokud dítě po nějaké době (například v druhé linii) stále tvrdě spí, zejména když doprovázející dospělý působí nervózně, je na místě pojmout podezření.

Stejná metoda by mohla být použita u velmi malých dětí, které umí mluvit a představují pro doprovázející osobu riziko. Mohou být považovány za příliš malé, aby pochopily pokyny ohledně toho, co mají nebo nemají říkat.

3.1.2. Při kontrole v první linii

U přepážky by příslušníci pohraniční stráže měli věnovat pozornost několika dalším vnějším ukazatelům:

Děti předškolního věku (zpravidla mladší šesti let):

- Je na dané situaci něco neobvyklého?
- Odpovídá chování dítěte délce cesty?
- Je dítě tiché, duchem nepřítomné, zmatené, vystrašené nebo rozrušené?
- Cítí se dítě v přítomnosti osoby, která je doprovází, dobře? Bojí se formality pasové kontroly, drží se blízko osoby, která je doprovází?
- Dívá se dítě na jiného cestujícího, který se je snaží ignorovat? (V tomto případě by cestující měl být pečlivě zkontrolován, protože by se mohlo jednat o doprovod („eskortu“).)

Děti školního věku (zpravidla starší šesti let):

- Je na dané situaci něco neobvyklého?
- Je dítě vystrašené nebo úzkostlivé?
- Je dítě duchem nepřítomné, nepřístupné, mumlá si něco nebo hovoří nesouvisle?
- Je dítě příliš submisivní?
- Dívá se dítě na jiného cestujícího, který se je snaží ignorovat? (V tomto případě by cestující měl být pečlivě zkontrolován, protože by se mohlo jednat o doprovod („eskortu“).)
- Budí dítě dojem, že mu mohla být podána sedativa?

Dospělá osoba či osoby, které dítě doprovázejí:

- Jedná-li se o rodiče, jak moc se mu dítě podobá? Je jeho fyzický vzhled slučitelný se vzhledem dítěte? Je možné pozorovat podobné rysy v chování, způsobu pohybu rodiče nebo dítěte nebo jiných bezděčných pohybech?
- Působí dospělá osoba znepokojeně, úzkostlivě nebo nervózně?

- ♦ Odpovídá dynamika mezi dítětem a jeho doprovodem jejich kulturnímu prostředí?

Příslušníci pohraniční stráže by mohli rovněž dítěti neformálně položit několik jednoduchých otázek, například jak se jmenuje, kolik mu je let nebo se zeptat na jiné osobní detaily. Tyto otázky jsou přirozeně diskrétní a je třeba je uzpůsobit věku a úrovni zralosti dítěte, ale lze je též porovnávat s osobními údaji uvedenými v cestovních dokladech.

Otázky, které lze položit dospělému a které mohou odhalit známky obchodování s lidmi, zahrnují:

- ♦ Jste rodičem / opatrovníkem / zákonným zástupcem dítěte?
- ♦ Pokud ne, kde jsou a kdo jste vy?
- ♦ Kdy dítě vidělo své rodiče naposledy?
- ♦ Má dítě u sebe nějaké doklady, jako je průkaz totožnosti nebo pas?
- ♦ Kam dítě cestuje a jaký je účel cesty?
- ♦ Kdo ji zorganizoval?
- ♦ Kdo za cestu zaplatil?
- ♦ Máte u sebe nějaké fotografie, na kterých jste s dítětem? (Rodiče mají obvykle fotografie se svými dětmi v mobilním telefonu nebo v peněžence.)

3.1.3. Kontrola dokladů

Příslušník pohraniční stráže by měl prověřit vztah dítěte a dospělého. Při kontrole dokladů je důležité pokračovat v rozhovoru s cestujícími a zároveň pozorovat jejich chování (několik návrhů je uvedeno výše), a zejména reakci dítěte (pracovní stanice pasové kontroly by měla být navržena tak, aby každé přítomné dítě bylo jasně vidět, např. lze použít zrcátko, ve kterém může úředník zkontrolovat, zda dole na opačné straně přepážky nestojí dítě).

Kromě běžné kontroly je nezbytné se zaměřit na tyto aspekty:

- Počet dětí a počet dokladů (pasy, víza atd.). Pozorněji je třeba zkontrolovat nové cestovní doklady, zejména jsou-li ze zemí, kde mohly být vystaveny na základě podvodu nebo korupce (podle dostupné analýzy rizik).
- Podklady a letenky (itinerář), včetně stručných otázek o důvodu cesty (ověření, zda předložené podklady odpovídají prvním prohlášením). Při cestování s dětmi dospělí s dobrými úmysly doprovázející děti zpravidla volí tu nejpřímější cestu.
- Ověření zákonného vztahu mezi dítětem a osobou, která s ním cestuje.
- Rodinné skupiny s několika dětmi: je nutné ověřit, zda mezi daty narození a věkem dospělých nejsou nějaké nesrovnalosti.
- Státní příslušnost dětí: například pokud má dítě pas Evropské unie, pravděpodobně bude hovořit alespoň jedním evropským jazykem.
- Pokud děti se státní příslušností Evropské unie necestují s oběma rodiči, je třeba systematicky nahlížet do vnitrostátního Schengenského informačního systému (NSIS) a policejních databází (u státních příslušníků třetích zemí to již vyžaduje Schengenský hraniční kodex).

Existují-li určité náznaky, že by dítě mohlo být ohrožené, měli by příslušníci pohraniční stráže provést kontrolu v druhé linii.

3.2. Kontrola v druhé linii

Kontrolu v druhé linii by měl provádět jiný úředník (je-li to možné), který zná způsob, jakým pašeráci a obchodníci s lidmi pracují, i nejnovější varování.

Všechny předchozí kroky je třeba zkontrolovat a v případě potřeby kontroly zopakovat. Níže popisujeme několik doplňkových kontrol.

Podle Schengenského hraničního kodexu dítě a osoba, která je doprovází, obdrží písemné informace o účelu (a postupu) takové kontroly, která by měla být provedena standardním postupem a namátkově. Informace musí být dostupné ve všech úředních jazycích Evropské unie a v jazyce či jazycích země nebo zemí sousedících s dotčeným členským státem. Musí být v jazyce, jemuž osoby rozumějí, nebo lze přiměřeně předpokládat, že mu rozumějí, nebo sděleny jiným efektivním způsobem, případně i prostřednictvím tlumočnicka.

Při kontrole v druhé linii je potřeba věnovat zvláštní pozornost reakci dítěte a jeho doprovodu.

3.2.1. Cesta

V případě citlivých letů (podle analýzy rizik) je třeba před přistáním letadla vždy použít systém předběžných informací o cestujících (APIS).

Kromě logické kontroly jednotlivých úseků cesty, v některých případech pomůže při ověřování, zda na stejném letu necestují jiní cestující, kteří by mohli vystavovat děti riziku závažných trestných činů, kontrola seznamu cestujících a jmenné evidence cestujících (PNR), pokud ji umožňují platné právní předpisy. Mezi ostatními cestujícími může být zjištěn zprostředkovatel/eskorta a zadržen, než stihne opustit letiště. Pokud vnitrostátní právní předpisy neumožňují používání systému PNR, který používají letecké společnosti, je možné využít otevřené zdroje, jako jsou stránky na adrese <https://www.checkmytrip.com>.

Užitečným zdrojem informací mohou být také zaměstnanci letecké společnosti. Posádka letu často měla při letu mnoho hodin na to, aby pozorovala cestující, a mohla si všimnout něčeho neobvyklého (např. interakcí mezi dospělým a dítětem, kteří sedí několik řad od sebe, skupiny, v nichž se děti a doprovázející osoba

evidentně dobře neznají, jsou oblečené v nových šatech, které vypadají neobvykle, náznaků, že děti nejsou na šaty zvyklé, na šatech mohou být stále připevněné visačky atd.).

3.2.2. Doklady a zavazadla

Důkladná kontrola cestovních dokladů a podkladů, případně se doporučuje kontaktovat konzulární úřady země, která cestovní doklady vystavila. Konzulární úřady by neměly být kontaktovány v případě dítěte, které pochází ze země, z níž přicházejí uprchlíci, nebo ze země, kde probíhá nějaký konflikt nebo o níž je známo, že tam dochází k porušování lidských práv, anebo je-li dítě označeno za možného žadatele o azyl, jelikož v takovém případě může kontaktování úřadů dítě a jeho rodinu více ohrožit. Zvláštní pozornost je třeba věnovat tomu, zda víza nemají po sobě jdoucí pořadová čísla, zejména pokud se tato čísla týkají cestujících, kteří necestují společně.

Je třeba nahlédnout do databází I-24/7 (databáze Interpolu), pokud to již není součástí kontrol v první linii, a to v souladu s vnitrostátními právními předpisy.

Jestliže děti necestují s vlastním zavazadlem, měl by dospělý mít ve svém zavazadle nějaké oblečení, hry nebo hračky, které patří dítěti. Každá dospělá osoba doprovázející dítě by měla být schopna na požádání vyjmenovat několik věcí, které patří dítěti.

3.2.3. Interakce s dítětem při kontrole v druhé linii

Když příslušník pohraniční stráže hovoří s dítětem při kontrole v druhé linii, měl by zvážit oddělení dítěte na okamžik od dospělé osoby, která je doprovází (diskrétně). Pokud se zdá, že se jedná o ohrožené dítě, je pravděpodobnější, že situaci vysvětlí v nepřítomnosti dospělé osoby, která může dítě zneužívat. Dítě musí být vždy informováno o tom, co se děje.

Jiný příslušník pohraniční stráže by měl navíc zjistit případné nesrovnalosti nebo nesoulad v informacích tak, že stejné otázky odděleně a neformálně položí dospělé osobě, aby bylo možné odpovědi dítěte a dospělého, který je doprovází, porovnat.

Vždy se doporučuje, aby byli přítomni dva příslušníci pohraniční stráže, pokud možno muž a žena, a snažit se vytvořit atmosféru, která je co možná nejvíce neformální a přátelská. Dítě, které se cítí bezpečně a relativně uvolněně, bude s větší pravděpodobností komunikovat. Rozdíly mohou značit riziko, je však důležité minimalizovat konfrontaci a připustit, že děti i dospělí mohou danou situaci vnímat jako formální a stresující (např. mohli mít negativní zkušenosti s představiteli policie nebo bezpečnosti v minulosti).

Přítomnost dvou příslušníků pohraniční stráže je rovněž ochranou proti případným následným obviněním ze zastrašování (nebo jiného nepřipustného chování). Doba, kdy je dítě odděleno od dospělé osoby, která je doprovází, by měla být přiměřeně krátká, pokud nejsou zjištěny informace, které svědčí o možném riziku.

Vždy je možné s dětmi jen hovořit namísto pohovoru, formální pohovor by měl být proveden jen tehdy, pokud je to zcela nezbytné a v souladu s platnými právními předpisy (viz oddíl 2.3). Rozhovor s dítětem by měl proběhnout bez zbytečných prodlev, v prostorách navržených nebo uzpůsobených pro tento účel a přednostně společně s odborníkem kvalifikovaným v této oblasti. Osoba vedoucí pohovor by měla být pokud možno stejného pohlaví jako dítě. Pokud dítě nerozumí jazyku, je třeba též kontaktovat tlumočnicka, aby byl zajištěn smysluplný rozhovor. Počet pohovorů i jejich délka by měly být minimální a s dítětem by vždy měla hovořit pokud možno stejná osoba.

Doporučuje se vysvětlit účel jakékoli interakce a stanovit základní pravidla pohovoru: „Pokud neznáš odpověď, nehádej, není

správná nebo špatná odpověď, stačí říct, že nevíš.“ „O tom, co se stalo, víš víc než já.“ „Pokud neznáš odpověď, můžeš to říct.“ „Můžeš mě opravovat nebo se mnou nesouhlasit.“ „Když otázku zopakuji, neznamená to, že první odpověď byla špatná.“ „Jestliže je otázka příliš obtížná, vrátíme se k ní později.“ „Jednoduše řekni pravdu.“

Obecně může děti při pohovoru za vhodných okolností doprovázet dospělá osoba, kterou si zvolí, pokud však například existuje podezření, že dotčená dospělá osoba je zprostředkovatel, měla by být žádost dítěte zamítnuta. V případech podezření na trestnou činnost týkající se dítěte musí příslušníci pohraniční stráže hned od začátku zajistit, aby všechny pohovory s dětskými oběťmi nebo svědky probíhaly v souladu s platnými právními předpisy a bylo možné je použít jako důkazy (může být potřeba získat předchozí povolení od státního zástupce nebo soudce, aby pohovor probíhal za přítomnosti právního zástupce anebo orgánů ochrany dítěte atd.). V opačném případě by příslušníci pohraniční stáže měli s dítětem hovořit jen neformálně.

Níže uvádíme několik tipů pro komunikaci s dětmi s přihlédnutím k jejich odhadovanému věku a zralosti:

- ♦ všimněte si známek úzkosti, jako je výraz tváře, gesta nebo řeč těla,
- ♦ nečekejte, že vám dítě okamžitě řekne, co se děje, ani ho k tomu nenuťte,
- ♦ hovořte s dítětem vlídně a v přátelské atmosféře, hovořte otevřeně, jasně a upřímně, pokud možno jazykem dítěte (podpora rodičůho mluvčího),
- ♦ hovořte způsobem, který odpovídá věku a zralosti dítěte, vyjadřujte se jasně a jednoduše,
- ♦ vysvětlete dítěti, co se děje a proč se provádí kontrola jeho situace,
- ♦ poskytněte dítěti informace o jeho postavení, právech a ochranných opatřeních,

- ujistěte dítě, že vám jde o jeho dobro, bezpečnost a ochranu,
- kladte otevřené a konkrétní otázky (co, kde, kdy, jak, kdo, proč),
- umožněte dítěti přestávku, aby se napilo, došlo si na záchod nebo aby si odpočinulo, pokud je unavené, a reagujte podle potřeby na jeho zvláštní potřeby nebo specifické požadavky,
- nesnažte se domýšlet si, co si dítě myslí,
- přesvědčte se, zda vám dítě rozumělo, požádejte je, aby vám řeklo, jak porozumělo tomu, co jste říkali,
- zeptejte se dítěte, jestli se nechce na něco zeptat, a odpovězte mu na otázky.

Abyste zjistili, zda dítě skutečně zná prostředí země původu, odkud podle dospělé osoby, která je doprovází, pochází, mohli byste zvážit tato témata:

- televizní programy, kreslené seriály a zpěváci nebo hudební skupiny populární mezi mladými lidmi v jejich zemi původu (informace lze najít na internetu),
- základní znalosti o místě trvalého bydliště (užitečným nástrojem může být aplikace Google Earth Street View),
- podrobné informace o jejich škole, sportech, které dělají, a o tom, jak to vypadá u nich doma.

Odpovědi dítěte lze kdykoli porovnat s odpověďmi dospělé osoby, která je doprovází, nebo jiných dětí ze stejné skupiny.

3.3. Kontroly v tranzitním prostoru a u východu

Většina informací uvedených v ostatních oddílech této kapitoly platí také pro kontroly v tranzitním prostoru a u východu, přičemž je však třeba mít na paměti, že v těchto případech je vhodnější, když chování cestujících pozoruje tajný tým (tj. příslušníci pohraniční stráže v civilu).

V rušném tranzitním prostoru může snadno dojít k prohození nebo výměně dokladů, palubních vstupenek a letenek. Děti, které mohly přiletět s doprovodem, mohou být rychle opuštěny. Na rušných letištích může být cenným pomocníkem pro zjištění tohoto způsobu fungování kontrola a sledování pomocí uzavřeného televizního okruhu.

3.4. Konečná rozhodnutí a předání příslušným úřadům

U všech rozhodnutí je nutno v první řadě zohlednit nejlepší zájem dítěte a respektovat zásadu nenavrácení.

Dítě by mělo být zadrženo jen ve velmi výjimečných případech, vždy v souladu s platnými vnitrostátními právními předpisy, pouze na nejkratší možnou dobu a pouze v případě, že neexistuje jiná možnost. Výbor OSN pro práva dítěte stanovil, že zadržení dětí nelze odůvodňovat migračním statutem¹². Pokud kdykoli a podle okolností existuje důvodné podezření, že by dítě mohlo být v nebezpečí nebo ohrožené a že by mohlo být převáženo za účelem obchodování s dětmi či potřebuje ochranu v jiném ohledu na základě výše uvedených ukazatelů/známek, musí být okamžitě uplatněn referenční mechanismus a zahájeno počáteční šetření v souladu s platnými vnitrostátními právními předpisy před přijetím konečného rozhodnutí. Je nutno zajistit pracovníky specializované v oblasti ochrany dítěte, aby na letišti rozhodli o předání nebo prvním umístění dítěte. Příslušníci pohraniční stráže by měli mít po ruce kontaktní údaje na tyto osoby.

¹² Obecná poznámka č. 6 (2005) Výboru OSN pro práva dítěte o zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi mimo zemi původu, odstavec 61.

Na hranicích obecně platí, že děti by neměly být odděleny od rodiče (nebo příbuzného, který je doprovází), pokud neexistuje důvodné podezření, že s ním je dítě ohroženo. Tento aspekt mohou lépe zcela potvrdit orgány ochrany dítěte a případ převzít.

Nezapomeňte na tyto body:

- ♦ Snažte se dbát na to, aby doba mezi aktivací ochrany dítěte anebo NRM a skutečným předáním byla co možná nejkratší. Za tímto účelem zajistěte, aby vstupní bod (tj. kontaktní osoba/osoby a čísla) k ochraně nebo národnímu referenčnímu systému byl zjištěn a dobře znám.
- ♦ Je-li to možné, uspořádejte koordinační schůzku týkající se ochrany anebo NRM s cílem projednat způsob řešení situací, kdy děti přiletí pozdě v noci, brzy ráno nebo ve svátek či o víkend.
- ♦ Zajistěte, aby děti měly přístup k základním službám (jídlo, voda, toaleta, lékařská pomoc atd.) a pokud možno něco, čím se mohou během čekání zabavit.
- ♦ Stále je informujte o tom, co se děje a co bude následovat.

Příslušníci pohraniční stráže by měli znát postupy, které používají letecké společnosti u dětí s doprovodem a odloučených dětí.

4. Děti bez doprovodu

4.1. Příchod ke kontrolám a kontrola v první linii

4.1.1. Situace před kontrolami: děje se něco neobvyklého?

Při pozorování chování dětí bez doprovodu může být potřeba zohlednit **podobné parametry jako v případě vzorců chování očekávaných u dětí s doprovodem a odloučených dětí**. Může být užitečné pozorovat chování lidí, když nevědí, že je někdo pozoruje. Na větších letištích je vždy vhodné zvážit nasazení úředníků v civilu.

Příslušníci pohraniční stráže by při pozorování lidí neměli činit předčasné závěry nebo mít předsudky. Je důležité při pozorování dětí nediskriminovat na základě kulturního, náboženského nebo etnického prostředí, pohlaví, státní příslušnosti nebo jiných faktorů.

První dojem, který je u zkušeného příslušníka pohraniční stráže intuitivní, tvoří důležitou část každého hodnocení. Pokud úředníci zjistí jakoukoli neobvyklou situaci, měli by přistoupit ke kontrole v druhé linii (tj. důkladné kontrole podkladů a cestovních dokladů, diskrétnímu pozorování, prošetření vztahu a dynamiky s osobou, která na dítě čeká, atd.).

Zkušení příslušníci pohraniční stráže, kteří jsou zvyklí vídat děti na hranicích, mohou využít svých znalostí a zvážit několik následujících bodů ve vztahu k věku a zralosti dítěte.

4.1.2. Při kontrole v první linii

U přepážky příslušníci pohraniční stráže mohou věnovat pozornost několika dalším vnějším ukazatelům:

- ♦ Je na dané situaci něco neobvyklého?

- Odpovídá chování dítěte délce letu, který právě absolvovalo?
- Je dítě tiché, duchem nepřítomné, nepřístupné, vyjadřuje se nesouvisle, je vystrašené nebo rozrušené?
- Dívá se dítě na jiného cestujícího? (V tomto případě by cestující měl být pečlivě zkontrolován, protože by se mohlo jednat o doprovod („eskortu“).)

4.1.3. Kontrola dokladů

Jazyková bariéra nepochybně představuje problém, ale je možné si s dítětem přátelsky vyměnit několik slov s ohledem na jeho věk a zralost. Je možné se například ptát na to, kdo čeká v prostoru příletů za bezpečnostní zónou, jestli dítě cestuje často, kde jsou jeho rodiče a kdo vezl dítě na letiště v jeho zemi původu.

Kromě běžné kontroly je nezbytné se zaměřit na tyto aspekty:

- Předložené doklady (pasy, víza, podklady atd.). Pozorněji je třeba zkontrolovat nové cestovní doklady, zejména jsou-li ze země, kde mohly být vystaveny na základě podvodu nebo korupce (s odkazem na dostupnou analýzu rizik).
- Některé konzuláty vydávají víza pro děti s uvedením jména osoby, která dítě doprovází, do rámečku pro poznámky (např. britské konzuláty); dítě by mohlo mít v pasu stará víza se jménem osoby, která na ně čeká před prostorem pro přílety.
- Kontrola podkladů a letenek (itineráře) doplněná stručnými otázkami o důvodu cesty.
- Nahlédnutí do systému NSIS a policejních databází v souladu se Schengenským hraničním kodexem (u příslušníků třetích zemí to Schengenský hraniční kodex již vyžaduje) a do systému varování v případech únosů dětí, je-li v daném místě k dispozici.

Důrazně se doporučuje požádat úředníky v druhé linii, aby zjistili totožnost osoby, která na dítě čeká, a krátce ji vyslechli (viz oddíl 4.2.1).

Existují-li určité náznaky, že by dítě mohlo být ohrožené, měli by příslušníci pohraniční stráže provést kontrolu v druhé linii.

4.2. Kontrola v druhé linii

Kontrolu v druhé linii by měl provádět jiný úředník (je-li to možné), který zná způsob, jakým pašeráci a obchodníci s lidmi pracují, i nejnovější varování.

Všechny výše uvedené kroky je třeba zkontrolovat a v případě potřeby kontroly zopakovat.

Kontrola dokladů a letenek, podrobné prošetření jednotlivých úseků cesty, upozornění týkající se tranzitních prostor a technik doporučených pro jednání s dětmi jsou v zásadě stejné jako u dětí s doprovodem nebo odloučených dětí.

Podle Schengenského hraničního kodexu dítě obdrží písemné informace o účelu (a postupu) takové kontroly, která by měla být provedena standardním postupem a namátkově. Informace musí být dostupné ve všech úředních jazycích Unie a v jazyce či jazycích země nebo zemí sousedících s dotčeným členským státem. Musí být v jazyce, jemuž dítě rozumí, nebo lze přiměřeně předpokládat, že mu rozumí, nebo sděleny jiným efektivním způsobem, případně i prostřednictvím tlumočnicka.

4.2.1. Osoba, která na dítě čeká

Důležitým faktorem je pravděpodobná přítomnost osoby, která na dítě čeká. První prioritou úředníka v druhé linii často bývá zjistit tuto osobu a stručně ji vyslechnout, avšak tato kontrola by měla být provedena teprve poté, co se úředník seznámí s celou situací na základě dostupné dokumentace a informací od

zaměstnanců letecké společnosti a dítěte. Je nezbytné později ověřit, co osoba čekající na dítě říká.

Doporučuje se, aby úředníci v civilu šli několik metrů za zaměstnancem letiště vedoucím dítě do čekárny, aby se ujistili, že tam na dítě někdo čeká. Obchodník s dětmi by se mohl schovat, pokud by dítě doprovázel příslušník pohraniční stráže v uniformě.

Osoba čekající na dítě před prostorem pro přílety by měla být informována o tom, že je potřeba provést důkladnou kontrolu v rámci standardního postupu namátkové kontroly; při tom je třeba pozorovat její reakci.

Pokud dítě cestuje s vlastním zavazadlem, dospělá osoba by mohla přibližně vědět, co v zavazadle je, zejména u velmi malého dítěte. Dospělá osoba by měla být schopna na požádání vyjmenovat několik věcí.

Úředník musí být zcela přesvědčen o tom, že důvod cesty dítěte je legitimní a její vysvětlení je pravdivé.

Žádost o azyl během procesu zjišťování totožnosti a kontroly, ať již od dítěte, nebo osoby, která na ně čeká, jménem dítěte, by neměla příslušníkovi pohraniční stráže bránit ani odvést jeho pozornost od shromáždění veškerých nezbytných důkazů a postupování běžným způsobem.

4.3. Konečná rozhodnutí a předání příslušným úřadům

U všech rozhodnutí je nutno v první řadě zohlednit nejlepší zájem dítěte a respektovat zásadu nenavracení.

Dítě by mělo být zadrženo jen ve velmi výjimečných případech, vždy v souladu s platnými vnitrostátními právními předpisy, pouze na nejkratší možnou dobu a pouze v případě, že neexistuje jiná možnost. Výbor OSN pro práva dítěte stanovil, že zadržení dětí nelze odůvodňovat migračním statutem¹³. Pokud kdykoli a podle okolností existuje důvodné podezření, že by dítě mohlo být v nebezpečí nebo ohrožené a že by mohlo být převáženo za účelem obchodování s dětmi či potřebuje ochranu v jiném ohledu na základě výše uvedených ukazatelů/známek, musí být okamžitě uplatněn referenční mechanismus a zahájeno počáteční šetření v souladu s platnými vnitrostátními právními předpisy před přijetím konečného rozhodnutí. Je nutno zajistit pracovníky specializované v oblasti ochrany dítěte, aby na letišti rozhodli o předání nebo prvním umístění dítěte. Příslušníci pohraniční stráže by měli mít po ruce kontaktní údaje na tyto osoby.

Na hranicích obecně platí, že děti by neměly být odděleny od rodičů nebo příbuzných (kteří na ně mohou při příletu čekat), pokud neexistuje důvodné podezření, že dítěti s těmito dospělými hrozí nebezpečí. Tento aspekt mohou lépe zcela potvrdit orgány ochrany dítěte a případ převzít.

Nezapomeňte na tyto body:

- ♦ Snažte se dbát na to, aby doba mezi aktivací ochrany anebo NRM a skutečným předáním byla co možná nejkratší. Za tímto účelem zajistěte, aby vstupní bod (tj. kontaktní osoba/osoba a čísla) k národnímu referenčnímu systému byl zjištěn a dobře znám.
- ♦ Je-li to možné, uspořádejte koordinační schůzku týkající se ochrany anebo NRM s cílem projednat způsob řešení situ-

¹³ Obecná poznámka č. 6 (2005) Výboru OSN pro práva dítěte o zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi mimo zemi původu, odstavec 61.

ací, kdy děti přiletí pozdě v noci, brzy ráno nebo ve svátek či o víkendu.

- ♦ Zajistěte, aby děti měly přístup k základním službám (jídlo, voda, toaleta, lékařská pomoc atd.) a pokud možno něco, čím se mohou během čekání zabavit.
- ♦ Stále je informujte o tom, co se děje a co bude následovat.

Příslušníci pohraniční stráže by měli znát postupy, které používají letecké společnosti u dětí bez doprovodu.

5. Další informace

5.1. Shromažďování údajů

Řádně shromážděné údaje značí, že úkoly v terénu byly provedeny správně. Jelikož na úrovni Evropské unie je k dispozici málo údajů o dětech překračujících vnější hranice, mohly by být na základě lepšího shromažďování údajů určeny lepší postupy, které by mohly zachránit mnoho obětí.

Příslušníci pohraniční stráže mohou při odhalování trestných činů, které se týkají dětí, hrát stěžejní úlohu. Úspěch souvisejících vyšetřování často závisí na reakci a krocích příslušníků pohraniční stráže, kteří si jako první všimnou, že něco není v pořádku nebo že něco chybí. Je nezbytné zajistit, aby každá informace, která by mohla být důležitá, byla rychle předána příslušným orgánům, aby bylo možné okamžitě zasáhnout. Obchodníci s lidmi zřídka pracují sami a často mění místo vstupu, aby snížili riziko zadržení, proto pouze rozsáhlé shromažďování údajů může pomoci identifikovat podobné způsoby činnosti obchodníků a sdílet osvědčené postupy. Nábor, doprava a vykořisťování dětí vyžaduje vysokou míru skupinové organizace. Příslušníci pohraniční stráže proto sledují řadu souvisejících trestných činů¹⁴.

5.2. Ochrana údajů

Příslušníci pohraniční stráže by měli při zaznamenávání, zpracovávání a předávání údajů o dětech v plném rozsahu dodržovat všechny platné požadavky na ochranu údajů. Je nutno dodržovat právní předpisy o ochraně údajů.

Příslušníci pohraniční stráže si při zaznamenávání, zpracovávání a předávání údajů o dítěti rovněž musí počínat dostatečně

¹⁴ Výroční zpráva Interpolu za rok 2008 o trestné činnosti spojené s obchodováním s lidmi.

opatrně. Právní předpisy o ochraně údajů platí a musí být dodržovány. Obecně platí, že příslušníci pohraniční stráže by neměli předávat žádné konkrétní informace o dítěti do země původu dítěte ani žádným úřadům země původu sídlícím v zemi příjezdu (např. konzulárními zástupci).

V případě potřeby by měla být zjištěna totožnost osob, které mohou na dítě čekat, a dospělé osoby či osob před prostorem pro přílety (viz též kapitola 4, oddíl 4.2.1).

5.3. Konzulární zástupci třetích zemí

Je třeba posoudit kontaktování těchto delegací s cílem rychle ověřit podklady a cestovní doklady za předpokladu, že to dítě ještě více neohrozí (např. pokud dítě dá najevo, že chce požádat o azyl).

Cestující (dospělé osoby), kteří dítě doprovázejí, nebo osoby, které na ně čekají, mohou být rovněž zkontaktováni s rodilým mluvčím jazyka, jímž hovoří, nebo tlumočnickem a dostat možnost lépe sdělit své stanovisko příslušným orgánům.

5.4. Postupy leteckých společností pro zacházení s dětmi bez doprovodu

Požadavky týkající se věku, které letecké společnosti obvykle používají pro určení nezletilých osob bez doprovodu, se týkají dětí ve věku od 5 do 11 let (někdy až do 15 let). Informace o postupech leteckých společností lze zpravidla snadno najít na jejich oficiálních webových stránkách.

Místní úředníci by měli analyzovat různé postupy a určit případné slabiny v souvislosti s dětmi na jejich letištích.

6. Ochrana a národní referenční mechanismy

Jak je uvedeno v oddílu 1.9, NRM je systém zřízený na vnitrostátní úrovni, jehož účelem je zajistit ochranu zranitelných osob a jejich práva prostřednictvím koordinované intervence. Organizace NRM se liší podle vnitrostátních specifik a konkrétního případu.

Členské státy jsou například v souladu s evropským právem povinny na vnitrostátní úrovni zřídit referenční mechanismus pro oběti obchodování s lidmi¹⁵. V některých zemích byly postupy, jak mají příslušníci pohraniční stráže reagovat v případech týkajících se zranitelných dětí, shrnuty v souboru standardních operačních postupů, které lze snadno aktivovat. V jiných je požadovaná reakce mnohem méně jasná, a proto si pohraniční stráže mohou vytvářet vlastní referenční postupy *ad-hoc*.

Evropská unie též podporuje zřizování referenčních mechanismů na vnitrostátní úrovni, které řeší případy únosů dětí. Komise vydala pokyny¹⁶ a poskytuje členským státům podporu¹⁷ při zřizování systémů varování v případech únosů dětí s přeshraniční interoperabilitou. Rada¹⁸ rovněž vyzvala členské státy, aby tyto mechanismy zavedly a uzavřely nezbytné dohody o spolupráci. Nutno podotknout, že rozmanitost vnitrostátních systémů zneumožňuje dosažení jednotnosti na úrovni Evropské unie. V sou-

¹⁵ Viz čl. 11 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU, který uvádí, že „[členské státy přijmou opatření nezbytná k tomu, aby ve spolupráci s příslušnými podpůrnými organizacemi byly vytvořeny vhodné mechanismy, jejichž cílem je oběti včas rozpoznat a poskytnout jim pomoc a podporu“.

¹⁶ SEC(2008) 2912 v konečném znění – *Best practice for launching a cross-border child abduction alert* (Osvědčené postupy pro vytvoření systému varování v případech únosů dětí za hranice): http://ec.europa.eu/justice/funding/rights/call_10014/ramc_ag_annex_5_2008_en.pdf

¹⁷ Tuto možnost využívá například Bulharsko, Kypr, Polsko, Slovensko, Španělsko a Spojené království.

¹⁸ Závěry Rady ze dne 11. listopadu 2008: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2014612%202008%20REV%202>

časnosti tyto mechanismy ještě nemají vyvinuté všechny členské státy. Uvedené mechanismy jsou však nezbytné, aby bylo možné zajistit rychlou a koordinovanou reakci v případě únosů dětí se zapojením všech příslušných subjektů, včetně pohraniční stráže.

Hlavními subjekty, které zajišťují zřízení NRM a přeshraniční a meziodvětvovou spolupráci, jsou vnitrostátní orgány. Příslušníci pohraniční stráže však mohou hrát významnou úlohu při doporučení, aby vnitrostátní orgány takové mechanismy zřídily tam, kde ještě neexistují.

Agentura Frontex doporučuje vytvoření referenčního systému se snadnou aktivací. U jakéhokoli referenčního mechanismu, který se týká dětí, by měly být zohledněny tyto zásady:

- Ochrana práv dítěte by měla být u všech přijatých opatření na prvním místě a zároveň by měl být respektován nejlepší zájem dítěte.
- Účinný systém by měl být co nejširší, aby dokázal rychle reagovat na různé formy zneužívání, vykořisťování a obchodování s lidmi. K dispozici by měla být široká škála specializovaných služeb, aby bylo možné řádně uspokojovat specifické potřeby jednotlivců.
- Měl by být přijat multidisciplinární a mezioborový přístup. Nejúčinnější jsou integrované systémy ochrany dítěte. Měly by být proto zapojeny všechny příslušné a specializované subjekty ze státní správy a občanské společnosti.
- Dohody uzavřené mezi různými subjekty musí být dostatečně pružné, aby obsáhly složitý charakter referenčního procesu a řešily rozmanité potřeby dětí v různých situacích. Všichni partneři musí být zapojeni s ohledem na jejich úlohy a odpovědnosti a v rámci mechanismu musí být pečlivě a úzce definována základní zásada spolupráce.
- Přístup ke službám zajišťujícím podporu a ochranu by měl být poskytnut a umožněn.

- ♦ Základem účinného referenčního mechanismu je transparentnost a jasné rozdělení odpovědností.
- ♦ Proces by mělo usnadnit rozvíjení případných dřívějších mechanismů ve snaze posílit místní odpovědnost. Cílem by měla být udržitelnost.
- ♦ Mechanismus by měl být pravidelně přezkoumáván a aktualizován, aby byla zajištěna efektivita a účinnost ochrany dítěte. Členské státy by měly usilovat o součinnost s ostatními příslušnými referenčními systémy.

Příslušník pohraniční stráže by vždy měl mít k dispozici tyto informace:

- ♦ kontaktní údaje na služby, které musí být kontaktovány: subjekty péče o dítě, které jsou k dispozici 24 hodin denně, 7 dní v týdnu, a další subjekty zajišťující pomoc v mimořádných situacích,
- ♦ obsáhlý seznam všech dostupných služeb a programů ochrany (zdravotních, duševního zdraví, právních, logistických atd.) s kontaktními údaji, poskytovaných vnitrostátními orgány, občanskou společností, mezinárodními či nevládními organizacemi.

A konečně, příslušníci pohraniční stráže by měli absolvovat zvláštní školení o tom, jak jednat se zranitelnými osobami, se zvláštním důrazem na děti.

7. Slovníček pojmů

- APIS** systém předběžných informací o cestujících
- I-24/7** kontrolní systém Interpolu
 - ILO** Mezinárodní organizace práce
 - IOM** Mezinárodní organizace pro migraci
 - NGO** nevládní organizace
 - NRM** národní referenční mechanismus
 - NSIS** národní Schengenský informační systém
 - PNR** jmenná evidence cestujících
 - SBC** Schengenský hraniční kodex
- UNCRC** Úmluva Organizace spojených národů o právech dítěte (1990)
- UNCRSR** Úmluva Organizace spojených národů o právním postavení uprchlíků (1951)
- UNODC** Úřad OSN pro drogy a kriminalitu
- UAM** nezletilá osoba bez doprovodu

Plac Europejski 6
00-844 Warsaw, Poland
Tel. + 48 22 205 95 00
Fax + 48 22 205 95 01

frontex@frontex.europa.eu
www.frontex.europa.eu

Print:
TT-02-17-558-CS-C
ISBN 978-92-95213-29-6
doi:10.2819/321845

PDF:
TT-02-17-558-CS-N
ISBN 978-92-95213-24-1
doi:10.2819/100452

Úřad pro publikace